

**Vladan Nedić, O usmenom pesništvu,** Priređio i predgovor napisao **Miroslav Pantić,** Srpska književna zadruga, kolo LXIX, knj. 462, Beograd 1976, LXV i 293 str.

Knjiga sadrži dvadeset i osam Nedićevih radova s područja usmenog pjesništva. Izbor je, uglavnom, za života obavio sam autor.

U opširnom predgovoru (na 65 stranica) Pantić daje književni portret Vladana Nedića, koji prema njegovoj ocjeni zauzima jedno od prvih mjesta među poslijeratnim povjesničarima srpske književnosti. Pisac predgovora polazi sa stajališta da je Nedić svoja istraživanja usredotočio na dva područja: noviju srpsku književnost i usmeno pjesništvo. U devet poglavlja Pantić je i ocijenio veći broj Nedićevih radova, koji pokazuju da je bio ozbiljan, sistematičan i da je imao »nepogrešivo čulo« pri obradi pojedinih tema i u ocjeni pojedinih književnika.

U prvom poglavlju Pantić određuje mjesto koje je Nedić stekao naučnim radom kroz nešto više od dvadesetak godina. U drugom prikazuje Nedićevu povezanost s književnopovijesnom školom iz koje je potekao. U trećem poglavlju govori o tematskim krugovima Nedićevih književnopovijesnih istraživanja, a u četvrtom se zadržao na raspravama o srpskim piscima novijeg doba (Mrkalju, Steriji, Njegošu, Zmaj, Kostiću, Glišiću, Lazareviću, Šantiću, Čoroviću i Andriću). Peto je poglavlje posvećeno Nedićevu istraživanju i ocjeni djela Sime Milutinovića-Sarajlije, šesto radovima o djelu Vuka Karadžića, sedmo Vukovim pjevačima i osmo istraživanjima i ocjenama usmene književnosti. Deveto poglavlje zapravo je ocjena da je Nedićevo djelo »krupnog naučnog domašaja, velike vrednosti i istinske lepote«.

Ovaj izbor Nedićevih radova s područja usmenog pjesništva pruža dobar uvid u teme i probleme kojima se pisac bavio. U članku **O poetici jugoslovenskog usmenog pesništva — napomene** govori se o nekim osobinama tvoraca »jugoslovenske usmene književnosti«. U prilogu **Bugarštice** (predgovor istoime-

noj knjizi) dokazuje se da bugarštice u »srpskohrvatskom epskom usmenom pesništvu... sačinjavaju najstariji očuvan sloj« i da su sačuvala primjere trajne umjetnosti. Rad **Srpskohrvatska osmeračka usmena epika** dokazuje da je osmeračka epika starija od deseteračke, a **Jugoslovenska narodna lirika** da je naša usmena lirika od velike starine, i to ne samo »kao rod u celini, nego i kao zbir posebnih vrsta«. Analizirajući građu Ranjinina zbornika, Nedić utvrđuje da je krajem petnaestog i početkom šesnaestog vijeka lirika bujala, naročito pjesme svatovske, ljubavne i počasnice, i da je dug »ranih dubrovačkih liričara prema srpskohrvatskom usmenom pesništvu veoma ozbiljan« jer iz nje uzimaju motive, opise i mitološke predodžbe, a koriste se i stilskim sredstvima: metaforama, usporedbama, epitetima i deminutivima. Pišući o vezi Antuna Sasina s usmenom poezijom, Nedić zaključuje da Sasin svoju najbolju pjesmu nije napisao zato što se u **Mrnarici** najviše služio građom narodnog pjesništva, već zato što se građom služio kao umjetnik.

Dva se priloga odnose na **Hasanagicu**. Nedić misli da Matija Murko nema pravo kada tvrdi da se **Hasanagicnja** prenosila usmeno od 1774. do 1932, već da je u pravu Vuk, koji tvrdi da se u njegovo doba više nije pjevala. Uz to dao je i pregled dvjestagodišnjeg proučavanja tog zanimljivog poetskog ostvarenja. Prikazujući bavljenje Ivana Lovrića usmenim pjesništvom »Morlaka«, pisac zaključuje da je u Lovrićevu djelu ostavljena građa čiste vrijednosti i da je pokazao kakvo je oko godine 1774. bilo stanje usmenog pjesništva u Dalmaciji.

Dva članka govore u Vuku (**Karadžićeva zbirka narodnih pesama i Vuk Karadžić i narodne pesme o ustanku**). Prvi je zapravo prikaz skupljanja i objavljivanja lirskih pjesama, a drugi Vukov rad na izdavanju narodnih pjesama o ustanku.

Slijede članci: **Videnja Filipa Višnjica** (podaci o životu i stvaranju), **Njegošev Mali Radojica** (pjesma je po Nedićevu mišljenju bliska varijanti Gaje Balača), **Čovjek — paša i Mihaj čobanče** (s posebnom analizom riječi

»muka«) i **Jedan srpski motiv u Ševčenka.**

Pišući o Milovanu Glišiću kao skupljaču usmenog blaga, Nedić smatra da su njegove zbirke narodnih pjesama i zagonetaka značajne i da mu osiguravaju »dobro mesto u krugu istaknutih sakupljača usmenog blaga«. U prilogu **Zapadnomakedonske narodne pesme u zborniku Ivana Jastrebova** Nedić ocjenjuje da su Jastrebov i Đinoski s velikim poznavanjem stvari prikupljali narodne pjesme prije stotinu godina. U prilogu **Zmajeve snohvatice** objašnjava odakle Zmaju poticaj da ih pjeva i pokazuje Zmajevu vezu s narodnom poezijom. Uz ponovno izdanje knjige Tome Maretića **Naša narodna epika** Nedić kaže za tu zbirku da je dobrim dijelom sačuvala svoju vrijednost. U preostalim člancima Nedić piše: o vezi Ive Andrića s usmenom književnošću, o četiri lirske pjesme iz Vasiljevićeve *Zakute*, o lažnim usmenim pjesmama, o odlikama usmenih pjesama iz vranjskoga kraja (uz zbirku Momčila Zlatanovića), o novim zapisima usmenog pjevanja u timočkom kraju, o studentima jugoslavenskih književnosti kao sakupljačima narodnog blaga, o usmenoj književnosti u **Raskovniku** i o usmenim pjesmama sa srednjeg Timoka.

Na kraju je priložena bibliografija radova Vladana Nedića, koja broji oko 220 jedinica, zatim indeks osobnih imena i napomena priređivača, te podaci o izvorima izabranih tekstova.

**Ante NAZOR**

**Vstanite, Sužnji.** Zbirka revolucionarnih pesmi narodov vsega sveta, Zbrali in uredili **Milan Apih, Rafael Ajlec, Radovan Gobec, Radoslav Horvatin,** Založba Borec, Ljubljana 1976, 595 str.

Knjiga **Ustanite sužnji**, izdana uz tridesetu obljetnicu oslobođenja, sadrži 376 revolucionarnih pjesama iz cijelog svijeta.

U predgovoru Milan Apih govori o pjesmi kao glazbenoj duhovnoj manifestaciji čovjeka. Posebno se osvrće na nastanak, širenje i prenošenje revolucionarnih pjesama. Obrazlažući taj izbor, Apih kaže da je zbirka namijenjena u prvom redu Slovincima. Stoga su u njoj sabrane revolucionarne pjesme nastale na tlu Slovenije do 1945. godine, tj. do oslobođenja, zatim je zastupljen izbor iz revolucionarnih zbirki drugih jugoslavenskih naroda, a onda i dostupne revolucionarne pjesme drugih naroda Evrope (najviše ruske), Azije, Afrike i Amerike.

Na 510 stranica tiskano je 376 revolucionarnih pjesama (uz svaku pjesmu nalaze se i note), podijeljenih u četiri grupe: I. Stare revolucionarne pjesme nastale prije oktobarske revolucije (54), II. Radničke i druge revolucionarne i antifašističke pjesme nastale između dva rata (63), III. Partizanske i druge razne pjesme nastale u drugom svjetskom ratu: a) slovenske pjesme (108), b) pjesme drugih jugoslavenskih naroda (41), c) pjesme drugih naroda (16) i IV. Nove revolucionarne i antikolonijalne pjesme (31). Strane pjesme donesene su na slovenskom i na jeziku na kojem su nastale.

Poslije tekstova pjesama priređivači su na pedesetak stranica dali i objašnjenja uz svaku pjesmu. Navedeni su osnovni podaci o nastanku, autorima, izvorima i drugom, što je vrlo korisno za razumijevanje pjesama, a i za obradu raznih tema i problema.

Na kraju je data literatura.

Knjiga je ukusno opremljena i reprezentativna. Pripremili su je vrsni stručnjaci, pa će njezini sadržaji biti korisni svakom ljubitelju poezije, a posebno onima koji se bave revolucionarnom pjesmom. Takvu knjigu možemo samo poželjeti i na hrvatskom ili srpskom jeziku.

**Ante NAZOR**